

Szócsné Gazda Enikő

A HOZOMÁNY MINT EGYÉNI INTERPRETÁCIÓ¹

A háromszéki 19. századi hozománylevelek történeti néprajzi elemzésével foglalkozom évek óta, ez a tanulmány a készülő doktori disszertáció egy szűk fejezete. Elemzésem forrásanyagául elsősorban a sepsiszentgyörgyi levéltárban található hozományleveleket használtam fel. A több mint száz darab hozományinventárium több elemzési módszer bevezetését tette szükségessé. Korábbi kutatásaim elsősorban társadalomtörténeti, történeti antropológiai nézőpontok alkalmazását tették szükségessé. A hozomány elemzésében viszont – úgy éreztem – nem elegendő ez a megközelítési mód. Mivel az egyének nászjával való ellátása elsősorban egy szűkebb család ügye volt, csak másodsorban léptek elő a közösségi kontrolláló mechanizmusok, ezért a mikrotörténeti megközelítési módot is alkalmaznom kellett az elemzés folyamán. A hozomány gazdagsága sok szemponttól függött. Tanulmányom az 1800 és 1848 közti hozományleveleknek arra a rétegére támaszkodik, amelyben az egyéni adottságok szerepe jól nyomon követhető. A konkrétan elemzés alá vont hozományleveleket a tanulmány mellékletében közzéteszem, az elemzés átláthatóbbá tétele céljából.

A társadalmi rétegek, mint a székelyföldi társadalom strukturális egységei, bizonyos szinten megszabták a menyasszonyi hozomány mennyiségi koordinátáit és azokat a státuszjelölő elemeket, amelyekhez illet alkalmazkodni vagy amelyeket érdemes volt besorolni a nászjavarok komponensei közé. Amennyire a 19. századi háromszéki parafernumlevelek (hozományinventáriumok) tanulmányozása nyomán megállapítható, a társadalmi rétegződés a tárgyak használati szintjén is jól megfigyelhető. A nemes lányok többnyire az ékszereket, bútorokból a politúros vagy a keményfa bútorzatot (kaszent, kanapét, töltött székeket, diófa ráámájú tükröt stb.), ruhaneműből a hosszú *medvés bundát*, a *cirkás* kendőket és az egybeszabott *köntösöket*, valamint a nagy mennyiségű vászoneműt, látványelemek közül a pazarul vetett lakodalmi ágyat tekintették olyan presztízsjavaknak, amelyekkel a nemesi státusukat jelölték. A kézdivásárhelyi

„cívisek” a bőséges városias szabásvonalú ruhaneműt, a „veres kláris” gyöngyöket, a kereskedő utak alkalmával is hasznosítható kalmár ládákat és a városban gyakran használatba fogott pálinkafőző üstöket nem hagyták ki a hozományaikból. A lovas- és gyalogkatonára lányok jellegzetes státuszjelölő elemei a szőtt *rokolyák*, a rövid kabátok (*kurtik*), a szederjes brassai köpenyegek, a bútorok közül a hozományos ládák, kendőszegek és a *karjos székek*, szőttsek közül a csergék és a *festékes szőnyegek* voltak.² Az egyén, mint a közösség tagja, a legtöbb esetben nem is kísérelte meg a szokásos hozománykomponálási elemekkel és mennyiségi elvárásokkal való szembeszegülést, egyéni hozomány-interpretációi a közösség által előírt mederben folytak. Szélsőséges esetekre alig van példa.

A székelyföldi társadalmi rétegződés paraméterein tépelődve érdemes elgondolkodni a Vári András megállapításain: „...a rendi tagolódás elve jó ugyan iránytűnek az 1848 előtti társadalom nehéz terepén, mégsem lehet vakon bízni benne. Tétova mágnes ez csak, és száz másik dologgal kombinálva mutatja majd csak olyan pontossággal az irányt, hogy rá lehessen bízni magunkat. Egyrészt vannak jelentős köztes rétegek, melyeknek egzisztenciáját nem lehet egyszerűen a rendhagyó kivételek közé besorolni. Másrészt bizonyos helyzetekben olyan alkufolyamatra emlékeztető, hosszas, nyilvánvaló lavírozás eredménye egy és más társadalmi pozíció megszilárdulása vagy megrendülése, hogy a tárgyalási, illetve manőverezési folyamat tudatossága és nyíltsága elmentmondani látszik a presztíz és életmód közösségén alapuló rendi tagozódás vadon nőtt, organikus jellegének.”³

Amennyiben a hozományleveleink társadalomnéprajzi szempontú csoportosítási kísérleteit átlapozgatjuk, kitetszik, hogy egyes inventáriumaink sehogy sem illenek be a nemesi, értelmiségi, városi, lovas- vagy gyalogkatonára, jobbagyrétegek jellegzetes kelengyesémáiba. Akárhogy próbáljuk begyömöszölni őket ebbe vagy abba a szépen körvonalazott társadalmi rétegződési modellbe, kilógnak onnan,

¹ A tanulmány az MTA Határon Túli Magyar Tudományos Ösztöndíjprogram támogatásával készült, melyet ezúton is köszönök.

² A különböző társadalmi rétegek hozományának tárgytípusairól bővebben lásd SZÓCSNÉ GAZDA Enikő 2007.

³ VÁRI András 2001, 277.

mintha borsot akarnának törni a kutatói-rendszerezői orrunk alá. Ez azért van így, mert a jellegzetes csoportstátuson kívül egyéni megvalósításokkal is számolnunk kell.

Ralph Linton, a státusokat elemző szakirodalom klasszikusa elméleti jellegű művében kiemelte, hogy tanácsos elkülöníteni a *tulajdonított* és az *elért* státust. „A tulajdonított státusok azok, amelyeket az egyének a bennük rejlő különbségekre vagy képességekre való tekintet nélkül juttatnak. Ezek már a születés pillanatától előre láthatók, és megkezdődhet a rájuk való felkészítés. Az elért státusok azok, amelyek, minimum, speciális adottságokat igényelnek, bár nem szükségszerűen korlátozódnak csak azokra. Az elért státusokat nem születésükkor juttatják az egyéneknek, hanem nyitva állnak, hogy betöltésük versengés és egyéni erőfeszítés eredménye legyen.”⁴ Az 1848 előtti társadalomban a tulajdonított státusoké volt a főszerep ugyan, de nem volt ezeknek a jelenléte kizárólagos.

A státusokhoz való illendő alkalmazkodási módusokat a társadalom által elvárt szerepeknek tekinthetjük, amelyeket az egyének különbözőképpen tudtak alakítani. A szereplők személyi és családi adottságai már eleve meghatározták, hogy tudják-e teljesíteni a státusukhoz mérhető, a társadalom egésze által elvárt normákat, vagy lemaradnak, illetve túlteljesítik azokat. Az elért státus sok esetben eltért a tulajdonítottól, tekintettel a társadalmi rétegekbe tartozók különböző adottságaira.

A szerepek természetesen elsősorban a környezet által irányított és normázott magatartási attitűdöket jelentették, de a tárgyak beszerzése, a fogyasztási igény formálódása is a státuselvárások függvénye volt.

Tehát más szavakkal közelítve meg az eddig is elmondottakat, a társadalom által felvázolt normák a családtagok vagy a cselekvő egyének interpretációjára vártak, és a hozomány így nem pusztán egy közösség modellezéseként értelmezhető, hanem úgy is, mint az egyén viszonyulása a modellhez, és ennek kivetítése az elért és elképzelt életpályára. Az így értelmezett hozományt tehát olyan kulturális terméként kezelhetjük, amely nem pusztán a normákhoz alkalmazkodott, hanem legalább ugyanolyan szinten az egyéni interpretáció tárgyiasult terméke is volt.

Természetes ez a folyamat. A társadalom mindig önálló akaratú egyénekből tevődött össze, és akkor lenne valami probléma, ha minden tökéletesen illeszkedne a kutatói elvonatkoztatások által modellezett rendszerbe. A társadalmi mozgást mindig a kilógók, az ide-oda lavírozók, a spekulánsok vagy a lecsúszott elemek mozgatták, vagyis azok az individuumok, akik akaratlanul vagy pedig szándékosan az elvárások

és modellek ellenében, vagy jobb esetben nem teljesen azok szerint cselekedtek.

Az egyén cselekvése nem pusztán a szabályok és normák teljesítése avagy újrateljesítése volt, hanem olyan egyéni interpretációként is tétélezhető, amelyben a normákon kívül a szabad akarat és az önálló cselekvés játszotta a főszerepet. Mindig voltak „küllógók”, akik nem tudtak vagy nem akartak alkalmazkodni az elvárt normákhoz, és akadtak olyanok is, akik a megszokott koordinátákat felül tudták múlni, ezért a társadalmi rugók szerepét játszva, a rétegek közti mozgást vetítették előre.

A normákhoz való igazodási szándék és az egyéni értelmezési-önmegvalósítási szint közt sokszor eléggé mély volt a szakadék, és az áthidalhatatlan különbségeket nem sikerült botrány nélkül megoldani. Különösen érdekes ilyen szempontból a besenyői Babos Anna 1832-es parafernumhelyesbítése.⁵ Ebből a meglehetősen ritka irattípusból kiolvasható, mekkora különbség volt időnként a parafernumlevél ígérete és a konkrét hozomány mennyisége közt. Babos Anna nászjavainak összeírásakor, talán a kényszerítő körülmények hatására, a „tisztességes” normákhoz idomította a család az írást, de talán anyagi lehetőségei nem engedték meg ezt. Az írás így megőrizte a hazug ígéreteket, és mivel *holmi beanyoságot tanálván, kívánták meg jobbitani*, így arra is rálátásunk lehet, hogy mekkorák voltak a konkrét hozomány és az ígért mennyiség közti különbségek. A legszembetűnőbb eltérés a vászonneműk mennyiségében mérhető le. *Ötven sing gyolts van írva, nem ment egy is.* – írta nem kis cinizmussal a javított szöveg. A nemesi hozományokban oly fontos szerepet játszó tükröt sem sikerült az esküvő időpontjáig előteremteni, és a *parafernalisban ígért 500 Rézens forintot* is csupán 3 esztendővel az összeírás után, a számonkérés nyomán sikerült a fiatal férjnek anyósától kicsikarnia.

Amennyiben a besenyői Babos család csodaszép kúriáját és a mellette lévő kuriális telket megnézzük, a család anyagi helyzetét a 19. században nem tekinthetjük siralmasnak. Deviáns esettel van dolgunk? Vajon a normákhoz való igazodás olyannyira kényszerítő erő lehetett a faluközösség részéről, hogy hazugságba kergette a látszat megőrzése céljából a Babos családot? A kipletykálástól való félelem erősebb lehetett a szövetséges család előtti megszegyenülésnél? Úgy értelmezhetjük e család esetét, mint amely a közösségi elvárást megpróbálta a saját helyzetével összeegyeztetni, és a normák közt lavírozva, saját érdekei útját kereste?

Az kevésbé valószínű, hogy a Babos család kihasználta azt a helyzetet, hogy a hozomány szövegbe

⁴ LINTON, Ralph 1997, 269.

⁵ Lásd a Mellékletben.

ültetése megelőzte annak elvitelét, tehát a két elem közt nem volt szoros összefüggés. Biztosan voltak a székely falvakban olyanok is, akik kihasználták a jogrend ezen hiányosságát, és saját érdekeik szerint próbálták kijátszani a falusi elvárásrendet. Tudjuk például, hogy a hozomány visszaadása a parafernumlista alapján történt, a bíróság is ezt tekintette válás esetén hiteles dokumentumnak, nem pedig a konkrét, a férj házába szállított tárgye gyűjtést.⁶ Az ügyeskedést viszont a Babos család esetében kizárja az a tény, hogy a hiányosságokat a család jóvá kívánta tenni, és az inventáriumot átjavította. Talán az inventárium és a de facto biztosított hozomány közti különbség a család ingadozó anyagi helyzetével, ez pedig talán a kiházásítandó lány atyjának halálával magyarázható. Babos Annát az özvegy édesanya házasította ki. A státushoz járuló szerep alakítása pedig erőteljesen függött a család történetében bekövetkező tragédiáktól, de az időjárás változásaitól is. Babos Anna kiházásításának kudarcra bizonyára azzal is magyarázható, hogy több hajadon leány volt a családban, ránkmaradt töredékes formában Babos Susánna 1839-es parafernumlevele is. Tehát az özvegy édesanyjának két lány kelengyéjének megteremtéséről kellett gondoskodnia.

Már ebből az esetből is látható, hogy a társadalmi rétegződésen kívül elsősorban a család hagyományinterpretálási módjától és a hozományt megkonstruáló képességétől is függött, hogy alkalmazkodni tudott-e vagy akart-e a családba tagolódo egyén a társadalmi szerepéhez. A hozomány egy családon belüli kooperáció végterméke volt, tehát ha az individuumok közt nem alakult ki a minimális összhang, az hatással volt a nászjavak összetételére is. Erre kitűnő példa a málnási paplány esete. Amennyiben áttekintjük málnási Intze Borbára 1817 körüli parafernumát és az anyja korábban ráhagyott testamentumát,⁷ szembesülhetünk egy olyan esettel, amelyben a hozomány megkomponálása nem annyira a tervezés, szükségelvűség, normákhoz való idomulás konkrét kivetítése volt egy adott tárgyhalmazra, mint inkább egy kötelező rítus gyors elintézéséeként, lerázásaként értelmezhető. Intze Borbára árva lány volt, gyámja, a málnási pap pedig a vagyon kezelését nem a közösség által elvárt módon végezte el. A paplány esetében ez a viszonyulás rangon aluli hozományt jelentett. Amennyiben a ráhagyott testamentumot és a gyámja által biztosított parafernumot összevetjük, látható a kettő közti eltérés. A gyám több textíliát, párnát, lepedőt, ruhaneműt adott, mint amennyit Borbára örökölt, viszont a rábízott bútorokból (1 kerek ládás

asztal, egy karos festett pad, egy fehér ágy, egy tükör fiókkal, 2 brassai láda) csupán két ládát és egy asztalt juttatott tovább gyámlányának. Kimaradt a hozományból a sok fém edény, és nyomát sem látjuk a 36 sing gyapotvászonnak és a 6 sing flánernek sem. A gyám viszont felnevelte a rábízott lányt, és ruhákkal is el kellett látnia növekedése folyamán, hisz a kiskorú árvának ruházat kellett férjhezmenetele előtt is. A perre vitt eset viszont egyértelműen azt jelzi a számunkra, hogy a gyámmal szembeni elvárás a közösség részéről az volt, hogy megőrizze és átadja a rábízott javakat, a gyerek felnevelésére nem szabadott abból kiszakítania semmit. Tehát az árvák esetében a tervszerű kelengye-modellezés elmaradt, a testamentum átnevezését, hozománnyá minősítését várta el ez az eset szerint a közösség.

Az egyéni interpretáció mindkét előbb ismertetett esetben eltért a közösség által elvárttól. És pontosan az adott esetekkel szembeni lázadások jelzik számunkra, hogy az egyéni értelmezéseknek is megvolt a közösség által elvárt és kialakított medre. A túl merész eltéréseket, az ügyeskedéseket, az érdekek szerinti lavírozásokat csupán egy adott szintig nézte el a közösség, tekintettel arra, hogy ezek az együttélés szabályait veszélyeztették.

A hozomány mennyiségi normáinak csökkentési okát a legtöbb esetben a környező írásokból vagy pedig éppen a hozomány tulajdonosának anyakönyvi adataiból tudhatjuk meg, így érdemes a parafernumlevelet az azt körülvevő iratokkal együtt megfigyelni, elolvasni.

A túlságosan szegényes, vagy az éppen teljesen elmaradó hozomány a lány családjával szembeni valamely vétkének, nem illendő viselkedésének a jele is lehetett. 1807-ben Gidófalvi Mária arról panaszkodott a törvényszéknek, hogy fiútestvére megtagadta a hozományt Gidófalvi Juliánna nevű lánytestvérétől. A hozomány elmaradását ebben az esetben a fiú ügyvédje azzal magyarázta, hogy Juliánna megesett lány volt: *Ami a 2-dik meg esett Leány Testvéreinek, Gidófalvi Juliánának praetensioját nézi, vallyon tartozike a bé panaszoltatott egy olljan Testvéreinek tsak egy falat kenyeretis nyujtani, a ki sem a Testvéreinek, sem az Attyafainak, sem pediglen a Tekintetes Localis Tiszt Urnak Atyai intő Szokott meg nem fogadta, hanem tsak a maga haszontalan dictussán ment s mais aszt követi a gyalázattyokra mind Testvéreinek mind pediglen Attyafainak.*⁸ Ebből az idézett esetből azt láthatjuk, hogy a hozomány teljes megtagadását nem csupán Cserei Farkas székely asszonyoknak írt törvénykönyve hagyta jóvá,⁹ de azzal éltek is

⁶ SZŐCSNÉ GAZDA Enikő 2004, 374–376.

⁷ Lásd a Mellékletben.

⁸ SÁL, F. 29, Kézdiszék iratai, fasc. 2/264, oldalszám nélkül.

⁹ NAGYAJTAI CSEREI Farkas 1800, 148.

a háromszéki falvakban. Ebben az idézett esetben nem a megesett lány, hanem annak lánytestvére vitte perre az ügyet, ami mindenképpen annak a jele, hogy a faluközösségen és családon belül a hozomány ilyen ok miatti megtagadása szélsőséges esetnek minősült. Bár a fiútestvérnek joga volt ezt tenni, mégsem tekintette igazságos eljárásnak ezt még a közvetlen, erkölcsileg ugyancsak „érintett” lánytestvér mint családtag sem.

Bár a kiházasítási kötelességet ilyen szélsőségesen nem utasította vissza a zágoni Kisantal család, ám hasonló okokra vezethető vissza talán Kisantal Susánna és Kisantal Sára szerényebb hozománya is. Mindkét Kisantal lány az anyakönyvi bejegyzések szerint *fátyavetett* volt, korábban már gyereket szültek. Zsuzsánna nászjvai összegben nagyobbak voltak ugyan, mint egy hasonló státusú, ugyancsak 1829-ben férjhezment gidófalvi lánynak, de feleakkora summát értek, mint egy ugyanebben az esztendőben házasságot kötő feldobolyi lány parafernuma. Nem tudjuk ugyan a Kisantalok anyagi állapotát pontosan betájolni, de az 1830-ban férjhez menő Kisantal Sára „asszony” alig 198 forintot érő portékái mindenképpen szerény ellátottságról tanúskodnak.

Bár egyes esetekben nem szövegezték meg, miért is szegényesebb egy-egy hozomány a megszokottnál, talán hasonló büntető eljárást kell feltételeznünk akkor is, mikor alacsonyabb státusú férjet választott egy-egy magasabb rangú lány magának.

A feltűnően szegény hozomány okaként sokszor a család bőséges gyermekáldását, és az ezzel járó gyakori kiházasítási kényszert is meg kell említenünk. Még ma is ismert Háromszéken a „férjhez ment a lányom, leégett a házam” közmondás, ami annak a jele, hogy a kiházasítás a család számára mindig nagy anyagi megterhelést jelentett. Fokozottan így volt ez a 19. század első felében.

Az egyéni megvalósítás nem pusztán a lecsúszást jelentette, voltak olyan esetek is, amelyek során a család „túlteljesített”, vagyis nagyobb, vagy a csoport szempontjából értékesebb tárgyakat tartalmazó hozományt sikerült összeállítania, mint amekkorát a környezete elvárt tőle. Ezekben az esetekben az egyén nem a saját társadalmi közegének hozományát, hanem valamely más hozománymodellt kívánt elérni, ahhoz próbált idomulni. Természetesen, a társadalmi hierarchia csúcán lévők képezték csaknem örökké az utánzás alapját. A nemesi hozomány presztízsjavainak megszerzésére irányuló törekvéseknek mindig voltak ellenzői, elsősorban az utánzott réteg részéről. A státusjelölő elemek kisajátításától való félelmek teremtették meg a 17–18. században

a luxusrendeleteket is, ezekben leszögezték, milyen ruházat viseléséhez van joga egy-egy társadalmi réteg egyedének. A féltékenység, a magasabb rangú hozomány túlzott utánzása a 19. század folyamán is rosszállást vont maga után az utánzottak részéről, viszont a reprezentációs elemek domináns jelenléte a könnyebb párválasztást ígerte a lány részére. A feltűnően gazdag hozományok egyrészt az volt a magyarázata, hogy a házasság előtt álló lány *fiúleány* volt. Ezzel a terminussal a székelyföldi jogrend azt a lányt jelölte, akinek a családon belül nem volt fiútestvére. A fiúleány így a férfiágon továbbszármaztatható birtokoknak is a jogos örökösévé vált. Dálnoki Teleki Klára 1835-ös parafernuma ebbe a kategóriába sorolható. 3 tehenet, 2 sertést, 5 tételben felsorolt hatalmas földterületet, a nemesi réteg bútorkultúrájában alkalmazott kasztent, porcelán tányérok egész sorát csupán egy olyan katonarendű lány vihette hozományként magával, akinek tulajdonába nagyobb földterület jutott. Hozománylevele végéből kiolvashatjuk, hogy az anyai birtokokat örökölte a lány, a székely jogszokás rendje szerint, de anyja viszont fiúleány volt, aki a családjá teljes földállományát magával hozta a házasságba.

Miáltal váltak státusszimbólumokká a tárgyak? Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor úgy véli, azáltal, hogy ezek „egy-egy kultúra szimbólumai, történetesen egy-egy olyan kultúráé, amelyek más kultúrák szemében mint kultúrák, valamilyen szempontból magasabb státusúak” voltak.¹⁰

Amennyiben az utánzásra méltónak tartott tárgy-típusokat áttekintjük, látható, hogy csaknem valamennyi esetben a külsőségeket, a kívülálló által is megfigyelhető tárgy-típusokat érintette a leggyorsabban a változtatás igénye. A földeken, kaszálókon kívül a ruhatár, a bútortart és az asztali edénykészlet hódolt leginkább a divatirányzatoknak. Tehát azok a tárgyak, amelyek közszemlére voltak téve. Ellenkező póluson álltak a hagyományos elemek, a leglassúbb átalakulás a lakástextíliák, főzőedények és a szigorúan használati funkciókkal rendelkező gazdasági tárgyak (rosták, sarlók, kapák, szövő- és fonó eszközök) szintjén követhető nyomon. A presztízsjavak leggyakrabban nem a munkavégzéshez kötődő tárgyak közül kerültek ki, mivel a munkavégzés semmiképpen sem volt soha a hatalmi funkció jele.¹¹ Az idegen, távoli vagy éppen a kereskedelemről megvásárolható nagyvárosi tárgy-típusok voltak Háromszék-szerte a leginkább kívánt, és ezért leginkább presztízsigényeket kielégítő javak. Az öltözékdarabok megnevezésének változása azt mutatja, hogy a nemesség és az őt utánzó közrend a nyugati divat elemeit kívánta megszerezni és beépíteni a hozományába.

¹⁰ KAPITÁNY Ágnes – KAPITÁNY Gábor 2005, 12.

¹¹ Uo., 10.

A nászadományok mennyiségi és minőségi koordinátáit tehát a társadalmi elvárások és az egyéni igény szint formálta. Tanulmányomban elsősorban az atipikus hozományok értelmezésére tettem ki-

sérletet, arra mutatva rá, hogy az egyéni hozomány elsősorban nem a kvantitatív elemzési modell alkalmazásával, mint inkább a családtörténeti kutatásokkal összefüggésben vizsgálható.

Melléklet

MÁLNÁSI INTZE BORBÁRA PARAFERNUMA, 1815 KÖRÜL¹²

A Málnási Református Papp Keresztes Josef Uram Pappi házánál 1801-től Augustusnak 2. Napjától fogva testamentaliter ő Kegyelemre lévén bizottatva [Intze Borbára]¹³, mind eddig gondját viselte. Most már nemes Sepszi Széki Sepszi Szent Györgyi Ifju Legény Gyarfás Josef Uram magának akarván Hazas Tarsul venni, kinek is Perafernale [javai] ez szerent Következnek.

1. Egy ben valo Jozság a mely vagyon a Benedek András és Szabo Daniel között lévő Jozságanak Nap nyugoti, vagy is Benedek András mellet levő fele része	
2. Az Harom hatarban Szantó földek in Summa metreta	46
3. Derekaj 3 hat hejjal	65
4. 10 Vankos két két hejjal, fele gyos[?] ¹⁴ , fele tarka	50
5. 7 lepedő, 2 gyos, egy gypot kotzkás, 4 Kender	35
6. 6 Baratz magos abroz	24
7. 1 Suba	30
8. 1 Sejem Szoknya előruhaval együt	38
9. 2 tarka rokoja Karintzaval együt	20
10. 1 fejer gyos rokoja előruhaval együt	10
11. 3 rokoja Karintzaval együt	20
12. 9 Ruha, kettő fejre valo, 5 Kotzkás, 1 Sejem, 1 törökös	30
13. 2 Lajbi materia	6
14. 1 Kurti	6
15. 2 Kendező kendő	2
16. 4 Keszkenyő, 2 hímes, 2 himtelen	2
17. 6 zsak, egy átalvető	7
18. 2 Vestékes ¹⁵	12
19. 2 Láda	8
20. 1 Kad egy tiszta tseberrel, két tekenyővel	7
21. 2 Gabona tarto kas	8
22. Egy fa mosár, egy osztovata, egy Asztal	12
23. Egy kis rész üst	6
24. 3 pár kés és egy Kaposzta vago kés	2
¹⁶ Egy sertés	9
25. Két onn tál és 3 onn tál	24

Suma 433

*Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltár (SÁL)
F. 65/48 – Árkosi Rafai család
levéltára, 147. lelt., III. fasc. 1.*

Instructio Admonitoria Certificatoria

Nagy Batzoni Tiszteletes Keresztes Josef Uram, mostani Málnási Református Pap Uramat, Néhai Kanyó Mária aszszony-nak Törvényes Házasságból született Leánya Intze Borbára, mostani S[epsi] Sz[en]t Györgyi ifjabb Gyarfás Josef Civis Huszár eökgiyelme Felesége, mi általunk Törvényesen admonióltatja, az iránt: hogy jól tudja Tiszteletes Uram, hogy fenn irt Intze Borbára aszszony-nak édes anyja, néhai Kanyó Mária Aszszony a Tiszteletes Uram Házánál meg halálozván, feles fel kelhető javai maradtanak a Tiszteletes Uram Kezénél és Házánál, amelyek még akkor arra ki rendeltetett emberek által Inventáltattanak. Ezekből némelyeket ugyan az irt Intze Borbára aszszony-nak kezére adott Tiszteletes Uram, de nagy része ezeknek az portékáknak még Tiszteletes Uramnál vagyon, azért egész Tisztelettel, általunk az exponens Aszszony Kéreti, és admonióltatja Tiszteletes Uramat, hogy fenn irt Néhai Anyja még Tiszteletes Uramnál hátra maradtott jövait ökgiyelmének, mint Néhai Anyjának egygyetlen egy gyermekének kezére adni ne terheltekkék. Mellyet ha tselekeszik Tiszteletes Uram, az exponens Aszszony haládatoson meg Köszöni; ha pedig nem, a Tiszteletes Sepszi Reffor[mátus] Esperest Ur Kezünkbe Lévo petsétjének erejével Certificáljuk Tiszteletes Uramat a Közlebb esendő T[iszteletes] Papi Törvényes Székre az exponens Aszszony képében, az holott fenn irt praetensioját erre tett és terjedő Költségei és fáradságaival meg keresni el nem mulatja. Et protestatur.

Uo. 35. old.

Testamentum a fenti Intze Borbára részére, 1801.

Anno 1801-dik Esztendőben 15-dik Septembris¹⁷ Tisztelen-dő Esperest Nagy György Ur Porontsolatyából ki rendeltetvén néhai Tiszt[eleetes] Besenyi Kanyó Mária Aszszony-nak halála után maradtott Portékáinak fel írásokra és Számba vételekre, az fellyeb irt Napon el mentünk Málnási Tiszteletes Keresztes Josef Uram Papi Házához, az holott is az előnkbe adatott Portékáknak Specificatiojok e szerent Következnek, mellyek néznek meg halálozása után elmaradtott árva Leánykájára Intze Borbárára.

1. Derekaj	3
2. Derekaj haj 5 tarka, kettő fejer, mind Negy Nyüstös	7
3. Vánkos vagy Párna	8
4. Vánkos vagy Párna haj kettő fejer Selymes, totos kettő, retzés totos Kettő, Kék Selyemmel varrott négy, zöld sárgás totos fejú, és Karmasin Sellyemmel meg került, Nyoltz tarka Szótt egyben szakadozott, Summa	18
5. Egy Gyolts fejer Selymes fejú totos retzés körül meg Került Lepedő és a feje Karmasin Sellyemmel meg van Kerülve,	

¹² Anyakönyvi bejegyzés: 1815. 9-a Aprilis. *Intze Borist a Néhai Kanyó Mária Aszszony Leányát Sz. Györgyi Huszár Gyarfás Josef-fel, Néhai Gyarfás István Uram Fiával az oltszemi tiszteletes Nagy Lázár Úr által, Gyarfás Trombitás úr és Vásárhelyi Jakab Uramék jelen létekenben.* (SÁL, F. 105/432, *Málnási református anyakönyvek 1757–1834*, 50°).

¹³ A nevet kifejejtették a hozománylevélből, de a környező peres iratokból, amelyeket a hozománylevél végén közlünk, egyértelműen látható a férjhez adandó lány neve.

¹⁴ Bizonyára a *gyolts* nyelvjárási formája.

¹⁵ Festékes.

¹⁶ Véletlenül elmaradt a számozás.

¹⁷ A szövegben *7bris*.

Szine hagyott, egy		50. Egy fertallyos Pléj Kanna	1
Gyapot totos fejú Lepedő, Egy tiszta Gyapot,		51. Tekenyő egy Nagy Szarvas, dagaszto,	
Kettő egész Kender, egy		egy kisebb Kaláts dagaszto,	
Szöttes tarka, Summa	6	és egy Laska gyuro mindenik egy Kóbál	3
6. Kopornya szín Priser Suba ujj Nyestes	1	52. Nyüst két Gyapju egy Szemes, mindenik jo	3
7. Menté egy arany Keszűlettel,		53. Tíz hitván Négy Nyüstös Sák	10
roka torokkal Premezett, Szekfű		54. Tükör fiokkal	1
szinű, más báránybőrrel Premezett		55. Kestyű Két Páár ujjos bőr, egy fekete kötött Sellyem	3
fekete Menté viseltes	2	56. Egy Basiliaji Biblia, mely ki jött 1751-ben, Viseltes	1
8. Festékes kettő és viseltes	3	57. Kiss Gergely Uram Agendája viseltes	1
9. Abrosz egy bors himes, hat Sajos, egy bolti,		58. Bujdosás, Emlékezet Kőve viseltes	1
egy Simma	9	59. Egy tábla nélkül valo Soltáros könyv	1
10. Asztal Keszkenyő 10 Sájos, Kettő bolti s egy Simma	12	60. Két Lo után valo derék Szeker	1
11. Egy Granit szín Selyem Szoknya,		61. Egy So tarto	1
egy vad Galamb szín, egy fekete		62. Egy asztallra valo So tarto fejeér úvég	1
Szoknya Materia, Suma	3	63. Egy Iskatullya	1
12. Fekete zöld Kekes fláner Sing	6	Melly ide fennebb Specificalt Portékákat Szám szerint és egyenő-	
13. Kék Sellyem Lájblí ujj	1	egyen elő adván Tiszteletes Málnási praedicator Keresztes Josef	
14. Egy szekfű Szín Poszto ezüst Czanklis váll,		Uram, és miis meg nezegetvén, és Szamba vévén hitelesen fel	
mely tarto nélkül, más		irtuk és a Ládákba bé rakhatokot bé raktuk s Petsétünkkel bé	
veres virágos Sellyem, arany Czanklis,		is zártuk, mellyről a mi igaz hitünk szerent bizonytságot tévén,	
Színé hagyot váll melly tartoval	2	Petsétünk s Nevünk le írásával meg ekesítjük.	
15. Egy Langszin és egy fekete elő ruha, Summa	2	Anno 1801, 15-dik 7bris, Sig. Málnás	
16. Fejér elő ruha gyolts kettő, egy gyapot		Erődsi Bálint Bodoki Refor[matus] Pap és Hütős Assessor,	
és egy Kender viseltesek	4	és	
17. Selyem Nyakra valo ruha fekete rojt		Bitai László, Zalani Ref[ormatus] Pap	
kőrüllötte ujj egy, Király szín		NB. Légyellj Kettő	
fekete tsipke Kőrüllötte viseltes	2	Ugorka Sozo Kisdeg Úveg 1	
18. Fekete virágos fátyol	1	Kilentz fertallyos Palinkás Úveg 1	
19. Serített tarka Szött Rokoja Viseltes	2	ezek kin maradtak volt.	
20. Szederjes viseltes Köpenyeg	1	Hogy ezen Copia az Originalisbol szorol szora igazan le iratot,	
21. Gyapot Vászón Sing	36	aztot az én igaz hitem szerent bizonyítottom s nevem all írásával	
22. Kender fonal rövid Motollára Darabb	8	meg is erősíttem, Sepsi Sz[ent] Györgyön die 17-mo 7ber 815.	
23. Vass Sir alá valo	1	Császár Josef, S[epsi] Sz[ent] Györgyi V[ice] Notarius	
24. Vass Serpenyő egy	1		
25. Nyárs egy Nagy egy Kissebb	2		
26. Lapos élű fészé	1		
27. Pátzalló Ujj Héhell	1		
28. Gereben egy Páár	1		
29. Csonka Nyelű Vaskalán	1		
30. Vass Matska	1		
31. Gyapot fonó és tsellő Kerekék, hozza tartozóval	2		
32. Osztováta tekerő nélkül	1		
33. Tenyeres tsöllő	1		
34. Pintze tok béli Úveg, egy egy ejtelesk	3		
35. Két On táll, s három on tángyér	5		
36. Kád egy Küsdett Ser főző, egy forrazó jo,			
egy Kopasztos régi, ontorájais	3		
meg törött, Suma			
37. Cseber Kettő haszonvehetetlen,			
egy jo és egy Kisdeg haszonvehető			
Cseber, ki szakadott egyik Füle	4		
38. Buzás Kass Kettő kettős, egy egygyes haszon vehető	3		
39. Kender mag és Borso tartó Kissebb Kasok	3		
40. Űst egy Kúsdeg majd Ujj, egy Nagy el fül nélkül	2		
41. Ládás asztal Kerek	1		
42. Viseltes Karjos festet Pad	1		
43. Két viseltes egyes Szék	2		
44. Egy régi toltarto	1		
45. Két Brassoi Záros Láda viseltesek	2		
N. B. az egyiknek belől írása ez vagyon: K. M. 1778			
46. Egy fejér ágy	1		
47. Etzetes Hordo viseltesek	2		
48. Rosta kettő haszontalanok	2		
49. Egy fél gyakor Szita	1		

Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltár (SÁL)
F. 65/48 – Árkosi Rafai család, 147-es lelt. sz.
III. Fasc. 8–9.

BESENYEI BABOS ANNA PARAFERNUMÁNAK HELYESBÍTÉSE, 1832

A mostan folyo 1832-dik Esztendő october 23-dik napján én aláb irt előt Besenyei Babos Sándor Ur özvegye Bartok Susanna Aszony vejével ifjab Szentiványi János Urral a Tiszt[eltes] Felesége Babos Anna Aszonymal az nem régibe el enyészet 1829-dikbe 25-dik Decemberbe iratot Parafernalis levelekben holmi heanoságot tanálván, kívánták meg jobittani mellyet én előttem mindketten önkéntes akarattyokbol eszerént vallának, hogy tudni illik

Nro. 4-to. Van irva hat Lepedő, melly hejjet adtak ötöt.
Nro. 6-to. Van két viselő lepedő, mellyért nem mutat semmi.
Nro. 9-o. Van 8 kendező kendő melly hejjet ment hat.
Nro. 10-mo. Van négy tarisnya takaro ruhákal, nem ment egy is.
Nro. 12-o. Ötven sing gyolts van irva, nem ment egy is.
Nro. 13-o. Van irva ötven sing kender vászon, melly hejjet ment 35 sing.
Nro. 15-o. Van egy tucet kalány és egy tucet kés, mellyek hejjet ment fél tuczet.
Nro. 17-o. Van egy falra valo tükör melly nem ment meg.
Nro. 24-o. Van két láda irva, ment csak egy heljette.
Ezek mellet azon parafernalisban ígért 500 Rényes forintokot mellyekben az Uzoni határon három darab szánto földeket kötöt vala belé ezennel párátis kifiztettem a tisztelt Babos Sándorné

Aszony vejének ifjabb Szent Iványi Janos Urnak és Leányának Babos Anna Aszonymnak úgy mint a pákai jóságból jutando részt. A melly fenneb irt hibák meg igazítása hogy mindenekben aszerint ment légyen végbe, én előttem és általam, arról adom ezen bizonyító írásomat jövőendőbeli bizonyosságul a fen irt napon és Esztendőben itten S[epsi] Uzonba a Babos Sándorné Bartok Susánna Aszony Házánál.

Bartok János m[anu] pr[opria] Nemes. Személy.

1. 10 párnát husz hajával, egy rend boti, a más maga szót
2. 3 Derekaj hat hajával
3. Két paplany, egyik sejem, a más karton
4. Van öt lepedő írva
5. Egy kotzkás agy terítő es egy fejér ágy terítő
7. Egy tutzet asztal keszkenyő
8. Három boti abrosz, egy viselő
9. Hat kendező kendő
11. Negyven öt sing zsaknak valo
16. Egy rez gyertyatarto
17. Egy falra valo tükör
18. Egy viselő medvés bunda
19. Negy rend viselő kendők
20. Egy ket fioku kaszten záral együt
22. Egy pár nagy sertés
23. Négy bárányos ju
24. Egy láda
25. Egy festet ágy.

Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltár (SÁL)
F. 77 – Gödri Ferenc gyűjtemény, XIII-as fasc.
Szacsvai Budai Ferenc iratai, II/79

ZÁGONI KISANTAL SUSÁNNA PARAFERNUMA, 1829¹⁸

A folyó 1829-dik Esztendő November 27-kén alább irtak által Specifica fel jegyzettek az Gy[alog] K[atona] Kissantal Susánna parafernálisai a Következendőkbe, úgy mint

1. Két Derekaj két héjjal	26
2. Kilentz Párna Kilentz héjjal	29, 15
3. Két ágy terített, egy gyoalts, egy Gyapott	7
4. Három Kender Lepedő	3
5. Egy Cserge és Két Festékes	12
6. Egy ágy	2, 15
7. Három Gyoalts tarka rokoja, egy Karton, egy Pergált	34
8. Egy Felleges Ujj Szoknya	6
9. Egy sellyem elő ruha, egy varrott és egy sima pergált	27
10. Egy veres tarka elő ruha, 3 kék tarka	12
12.[!] ¹⁹ Három pergált Főre való Keszkenyő,
1 varrot, 2 simma	15
13. Egy Sellyem rojtos Keszkenő és egy Karton rojtos	15
14. Négy Gyoalts nyakravalo Keszkenő	6
15. Négy Fejér és egy veres Kézbeli Keszkenő	7
16. Hat Gyoalts Ing, 5 ing ajj	13
17. Hat Kendező Kendő, Hat takaró ruha	8
18. Két Asztal Keszkenyő	3
19. Négy Sák	1, 36
20. Egy Köppeneyeg	25
21. Két Kurti, Három Lajbli	19
22. Három Abrosz	3

¹⁸ Anyakönyvi bejegyzés: 1830. márc. 30. Barátosi P. Özevgy Bibo Mihály vette Zágoni Gy(alog) K(atona) Kisantal Susánnt kikis ketzer ki hirdettetvén – egy harmadikról Esperesti Dispensatiót nyrvén – fel kérdeztettek és azt felelték hogy egymáshoz való

23. Egy Láda	5
24. Egy Palinka főző Üst	28
25. Két Cseber	0, 36
26. Egy dagasztó Tekenő és egy Gyuro Tekenő	1, 30
27. Mosogató Medentze	0, 24
28. Egy Pálinkás Hordo	0, 42
29. Gyapott Fono Kerék	0, 36
30. Egy üveg tarto s egy Kendő szeg	0, 30
31. Három pár Kés s egy más nagy Kés, 6 pléh Kal[án]	1, 42
32. Egy Féjsze, egy Kapa, egy Sarlo	1, 24
33. Négy Borda, két pár nyüsz	1, 26
34. Egy Sertés	10

Summa 305, 50

Mely fenn irt és Specificált Parafernális portékákat hogy a mint fel adattak és Szemünkkel láttuk, azoknak arrotok illendően fel vévén, irtuk meg a mi igaz hitünk szerint neveink all irásával meg erősítvén Zágonban a fenn irt esztendőben és Háznál.
N[eme]s Vajna András
Gotz Josef

Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltár (SÁL)
F. 30 – Orbaiszék iratai, 2/77
(1836–1840), 67. old.

ZÁGONI KISANTAL SÁRA PARAFERNUMA, 1830

Mi alább irtak, e folyó 1830-dik Esztendő Julius Honapja 4-ik Napján Kérésére Örökös Absittal elbostátott Szabo Antal elő kegyelmének, ell mentünk itten N[eme]s Orbai Székben Zágonban Gy[alog] Katona szám alatt levő Kisantal Sára Aszszony lakó Házához, a Kitis fenn említett Szabó Antal magának jövőendőbeli Házás Társul ell jedzett, hogy Kedves Portékáit betsű szerent a Felsőbb rendelések Nyomán fel írrok, a mellyet meg is irtuk e következendőleg

1. Két tolu darak ally felső Hajával edgyütt	20
2. Nyoltz Vánkos egy egy felső Hajával edgyütt	24
3. Két festékes és egy Ágy terített gyoalts	14
4. 3-om Kender Lepedő és 4 Abrosz	8
5. Egy Szederjes Brassai Posztobol Készült
Köppeneyeg és Zeke	26
6. Két Kurti, edgyik Karton, a más házi Szótt	3, 48
7. Négy Rokoja, hárma tarka, egy Fejjér Gyoalts	15
8. Négy elő kötő, hárma tarka, egy pergát varrot	16
9. Négy sing gyoalts és 4 ingally	5, 16
10. Négy főre való ruha, ketteje karton, ketteje pergát	14, 12
11. Négy kézbeli ruha, 3-rom Kis Lájbi
és egy Kis bunda	7, 22
12. Egy Fláner Szoknya	5
13. Négy kender Kendező Kendők s 6 Takaró Ruhák	2, 40
14. Negy Zsák egy átalvető	2, 30
15. Egy pár Kordovány Ujj Csizma	4
16. Egy Láda Lyukas Koltsal	4, 30
17. Egy Ágy	3
18. Egy dagasztó, gyuró, szappanyozó
és mosogató Tekenyő	2, 40
19. Két Szita, edgyik gyir, a más gyakor és egy rosta	1, 45
20. Egy gyapott fono Kerék	1, 12
21. Két fejsze, egy Kapa és egy Sarlo	2, 30
22. Egy Vaskalány, egy Pléh töltés	0, 50

tiszta szeretetből kelnek össze. Bizonyosságok: Bogdán Ferentz és Hatházi József. (SÁL, F. 105/698, Zágoni református vegyes anyakönyvek, 76°).

¹⁹ Tévedésből rosszul írt sorszám.

23. Három Kád, egy Cseber, fonalvető fogas	4, 50	esztendőben által adódik mely két	
24. Egy Szék, Sótartó, egy üveg ablak	2, 30	esztendők első fele után a nevezett	
25. Egy etzeteshordo etzettel edgyütt	3	Teleki László uram nevére vissza marad	
26. Két Lapitto, 2 Porong és 7 Borda	2, 6	mind maga öröksége.	59
27. Két Nyüst, egyik Szemes, a más Vászson	0, 45	9. Az albisi teritoriumban vagyon	
	-----	egy deserta[?] ²⁷ Jószág, mellynek	
	Suma 198, 23	vicin[usa] Északról Barabás István	
Ezen ide fenn Specificalt Portékákat, a fel adás szerént, kit kit a magok betsek szerént meg betsültük, és minden hozzá tétel, és ell vétel nélkül, a mi igaz hitünk szerént felis irtuk jövődöbéli tanu bizonyosság; a melyet Nevünk all írásunkkalis meg erősítettünk a fenn irt Napon, Esztendőben és Háznál		Káplár Jószág, Délről N[eme]s Czerjék ²⁸	
Ifjabb Mannai István m. a.		Antal Ur nevezett Józágnak Délről való	
Prov. Barabás János m. a.		fele része fenn nevezett Kláráé, a mely	
Veres István Zágoni Evang. Református. Rector		örökség illeti	100
Barátoson, 8-va July [1]830.		10. Vagyon egy bor főző üst minden	
		hozza tartozandokkal	45
		11. Egy tüzre való üst	6
		12. Vagyon egy Bunda Vikler	70
		13. Egy Brassai hét ²⁹ Petsétü Szederjes	
		Köpenyeg ér	18
		14. Egy hosszú Sellyem Köntös kreditor	
		és egy Bogar hátban hajtva	69
		15. Vagyon Házi Szött fejtős Köntös kettő	12
		16. Vagyon Sellyem Keszkenyő Kotzkás	9
		17. Vagyon Pergal és Karton Keszkenyők 5, érnék	15
		18. Vagyon egy bolha szín Sellyem elő kötő	3
		19. Harom Derekalyok két-két hajakkal	
		négy nyüstbe Szöttek Veres fejtővel	
		az egyik rend, a más kék fejtővel, mind újok, ér60	
		20. Tiz nagy párnák és két kitsin ³⁰	
		ezeiken mind két hajak, az egyik rend Bergát	
		a más rend tarka házi Szöttek	62
		21. Két paplany egy sellyem más	
		Karton ujjok ³¹ érnék	35
		22. Egy karton ágy terített ujj	71, 25 ³²
		23. Hat Szambol álló lepedők	
		egy Bergal 5 Gyapot	24
		24. Vagyon egy Matrasz Surdeval	7
		25. Vagyon két ágyak érnék	11
		26. Vagyon Egy Kaszten 3 kihuzó Zárokkal	
		és 1 festett láda	25
		27. Egy ujj festett asztal és 4 kötött székek	12, 20
		28. Két Hosszu asztra való abroszok,	
		egyik himes a más kender, 3-rom kisebbek	14, 36
		29. Hat asztal keszkenyők	4
		30. Egy vetőlősön Szött asztra való	12
		31. Hat pár kések kalányokkal	4
		32. Egy nagy tükör	6
		33. Egy téglázó réz, egy pár gyertya tartó,	
		ez is réz, kopantóval	10
		34. 12 kendező kendők, 1 gyolcs,	
		2 gyapot 9 kender	11
		35. 50 sing, 40 sing gyapot vászon,	
		60 sing kender vászon	51
		36. Hetven sing sáknak való,	
		négy nyüstben szött, Egy nagy Ponya ³³	20
		37. Egy dagasztó Tekenyő gyuróval,	
		egy szita s egy rosta egy gyapot füsü	4, 36

²⁰ A hozománylevelet Kósa Szánthó Vilma és Pozsony Ferenc is lejegyezte. Itt közlöm, hogy szövegüket rendelkezésemre bocsátották. Az eltéréseket jelzem.

²¹ A Pozsony Ferenc átírásában *18diknak*.

²² A Pozsony Ferenc átírásában *eő kegelme*.

²³ A Pozsony Ferenc átírásában *Klára asszonyot*.

²⁴ A Pozsony Ferenc átírásában *Tulykok*.

²⁵ Pozsony Ferencnél *Teleki Lajos ur, Ny. Veress Dávid*.

²⁶ A Pozsony Ferenc átírásában *Máthé*.

²⁷ A Pozsony Ferenc átírásában a *deserta* szó hiányzik.

²⁸ A Pozsony Ferenc átírásában *Czirják*.

²⁹ A Pozsony Ferenc átírásában *két*.

³⁰ A Pozsony Ferenc átírásában *kitsik*.

³¹ A Pozsony Ferenc átírásában *ujjak*.

³² A Pozsony Ferenc átírásában *7, 25*.

³³ A Pozsony Ferenc átírásában *ponya*.

38.	Fél tüzet ³⁴	Portzelán tágyér, két kisebb tányér	5	5	Albisi Barthos József Dálnoki Imreh Ferentz m. p.
39.	Egy öt vedres etzetes hordó tele etzettel		5		huszár juby[laris]Káplár a markosfalvi commandans
40.	Egy Kanna, egy torma reszelő		0, 50		Ezen parafernalis megirt Szántó földeket az édes anyám részein
41.	Egy köből tiszta Búza		8		valót az Engemet megillető részembe vettem által s adták minden summa nélkül,
				1333	N[eme]s Betző István Teleki Kalári

Ezen Spetificalt Perefernális Jok mellyek érdem szerint általunk meg irattak³⁵ melyet feladás Szerint mi is felirtunk mellyről igaz hitünk Szerint bizonyosat teszünk nevünk ala irasunkkal megerősítvén a fenn irt³⁶ esztendőben napon és Háznál

*Ismeretlen helyen
Kósa Szánthó Vilma
átírásában.*

Szőcsné Gazda Enikő – Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, Kós Károly u. 10., RO-520055;
szocsnegazdaeniko.sznm@gmail.com

Levéltári források

- Romániai Országos Levéltár Kovászna Megyei Igazgatósága (SÁL)
- F. 29, *Kézdiszék iratai* (1589–1861)
 - F. 30, *Orbaiszék iratai* (1625–1861)
 - F. 65, Székely Nemzeti Múzeumtól átvett családi iratok (1508–1937)
 - F. 77, *Gödri Ferenc-gyűjtemény* (1513–1909)
 - F. 105, *Egyházi anyakönyvek* gyűjteménye (1696–1950)

Irodalom

- KAPITÁNY Ágnes – KAPITÁNY Gábor
2005 *Tárgyak szimbolikája*, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- LINTON, Ralph
1997 Státus és szerep, in: Bohannon, Paul – Glazer, Mark (szerk.): *Mérföldkövek a kulturális antropológiában*, Panem Kft., Budapest, 267–283.
- NAGYAJTAI CSEREI Farkas
1800 *A magyar és székely aszszonyok törvénye*, Kolozsvár.
- SZŐCSNÉ GAZDA Enikő
2004 A sepsi református egyházmegye válási jegyzőkönyvei, in: Bárh Dániel – Laczkó János (szerk.): *Halmok és havasok. Tanulmányok a hatvan esztendőös Bárh János tiszteletére*, a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezete kiadása, Kecskemét, 355–378.
2007 Erdélyi levéltári források felhasználási lehetőségei az építészet és lakásberendezés rekonstruálásában, *Ház és Ember* 20, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 159–202.
- VÁRI András
2001 Rend(i)etlenségek. Két történet az uradalmi társadalmak köztes rétegeinek köréből, in: Bali János – Jávorka Kata (szerk.): *Merítés. Néprajzi tanulmányok Szilágyi Miklós tiszteletére*, MTA Néprajzi Kutatóintézete – ELTE BTK Tárgyi Néprajzi Tanszéke, Budapest.

³⁴ A Pozsony Ferenc átírásában *tuzet*.

³⁶ A Pozsony Ferenc átírásában *azt megirtuk esztendőben*.

³⁵ A Pozsony Ferenc átírásában hiányzik a *meg irattak* rész.

Zestrea ca o interpretare individuală

(Rezumat)

Autorul a selectat prelucrând textele a peste o sută foi de zestre șase zestre care nu pot fi încadrate în tipurile specifice de zestre ale structurii sociale din Ținutul Secuiesc. Zestrea prea săracă sau prea bogată nu reflectă întotdeauna situația materială a familiei. Analiza microistorică a relevat faptul că în spatele unei zestre sărace se pot ascunde măsuri de pedepsire, căsătorii timpurii, căsătoria a mai multor fete într-un timp scurt sau o tragedie familială. Zestre prea bogate pot fi întâlnite la fete care se măritau cu un bărbat de rang mai înalt, în acest caz avem de-a face cu nevoia de demonstrare a situației familiale. Zestrele care se abat de la norme proiectează mișcările dintre categoriile sociale.

Dowry as individual interpretation

(Abstract)

The author selected from the texts of over a hundred dowry documents six dowries that cannot be included in the specific types of dowries of Székelyföld's social structures. A dowry too poor or too rich does not always reflect the real financial situation of the family. The micro-historical research revealed that behind a poor dowry may hide measures of punishments, too early weddings or more daughters marrying in a short period of time or some family tragedy. Too wealthy dowries can be found in case of a woman marrying a man of higher status; and in this case we can see the necessity of proving a certain financial situation. Dowries that deviate from the norms project the movements between different social categories.